

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

γιατί εμένα
η ψυχή μου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

ΓΙΑΤΙ ΕΜΕΝΑ Η ΨΥΧΗ ΜΟΥ

Πεζογραφήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία
Πεζογραφία – 305

Μάρω Δούκα, *Γιατί εμένα η ψυχή μου*

Υπεύθυνος έκδοσης Κώστας Γιαννόπουλος

Διορθώσεις Νάντια Κουτσορούμπα

Σελιδοποίηση Μαρία Π. Καπένη

Φιλμ, μοντάζ Μαρία Ποινοπούλου-Ρένεση

Copyright © Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε. (Εκδόσεις Πατάκη) και

Μάρω Δούκα, Αθήνα, 2012

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Μάρτιος 2012

Κ.Ε.Τ. 7895 Κ.Ε.Π. 178/12

ISBN 978-960-16-4499-8

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ 38 (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ), 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 10678 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), 570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Το βλέμμα του παιδιού [9]

Χαμηλή πτήση [23]

Δεν είναι απλό [49]

Σας αρέσει ο Μπράμς; [63]

Στον αυλόγυρο του Αϊ-Γιαννιού [85]

Ρολογάκι χειρός [97]

Στο προτελευταίο θρανίο [105]

Εις το βουνό ψηλά εκεί [115]

Μεσημέρι στο Τολέδο [125]

Σκάβοντας δίπλα στο παιδί [139]

Η μνήμη του νερού [151]

Χωρίς παλτό [169]

Από τραπέζι σε τραπέζι [181]

Τα καθάρματα [195]

Ταξιδεύοντας με μια φωτογραφία [205]

Τριάντα χρόνια πριν και τριάντα μετά [223]

Από τον χυμό των αμυγδάλων του Θεού [239]

Σημείωση [252]

Πρώτες δημοσιεύσεις [253]

Σας αρέσει ο Μπραμς;

Για την Κάτια Γέρου

(Σ' ένα σχεδόν άδειο δωμάτιο. Μια νέα γυναίκα μαραμμένη. Πίσω της μια καρέκλα. Δεξιά της, κολλητά στον τοίχο, ένα ντιβάνι. Ρούχα σωρός επάνω στο ντιβάνι. Πάει κι έρχεται στο δωμάτιο. Σαν να προβάρει συνέντευξη. Ψάχνει θέση για να μιλήσει. Μετωπικά προς τον φανταστικό θεατή. Ψιθυρίζει:) Ακόμα και τώρα μυρίζω ποτάμι. Είχα εκεί το σημάδι μου. Στεκόμουνα μικρή και κοιτάω ένα σημείο στο ποτάμι... Στην άκρη. Δεν μπορώ να πω. Ένα σημείο μέσα στα νερά. Λέω μπορεί ακόμα να υπάρχει. Μόνο εγώ το έβλεπα. Κι έκανα όνειρα. Όλο όνειρα. Ταξίδια... (Παύση.) Δε θυμάμαι... Με είχανε... και κλείνω τα μάτια και λέω: δε βλέπω τίποτα, τίποτα δε βλέπω... και κλείνω τα μάτια... Γιατί να σου λέω το όνομά μου; Μπορεί Οξάνα. Μπορεί Όλια. Όχι, δε σου λέω το όνομά μου... Ναι, καταλαβαίνω... αλλά δε θέλω να λέω, δε θέλω να μιλάω...

(Αφηρημένη τρώει τα νύχια της, τα κοιτάζει, τα δείχνει προς τον φανταστικό θεατή:) Μικρή τα έτρωγα όλη μέρα. Μετά είδα φωτογραφία σε περιοδικό... Άρχισα μετά να τα αφήνω. Τότε άρχισαν και οι φασαρίες. Αλλά δεν ήθελα να ξέρω. Δεν άκουγα ειδήσεις, δε διάβαζα εφημερίδες. Μόνο ο πατέρας. Μη φοβάστε, πιο κάτω δεν έχει, έλεγε ο πατέρας. Ότι είναι να γίνει να γίνει χωρίς αίμα, έλεγε η μητέρα. (Παύση.)

Εγώ μάκραινα τα νύχια μου. Μεγάλωνε τότε και το στήθος μου... Ο πατέρας δεν ήξερε ότι υπάρχει και πιο κάτω. Μπορεί και να ήξερε, δεν μπορώ να πω... Εμένα τα νύχια μου μεγάλωναν. Ήθελα να αγοράζω μπογιά να τα βάφω. Να ζω σε διαμέρισμα δικό μου και να είχα δουλειά. Αυτά φανταζόμουνα. Όταν περάσει φασαρία, όλα διορθώνονται. Ήθελα τα χέρια μου με νύχια. Μεγάλα, βαμμένα νύχια. Και μαλλιά ξανθά. Κοιταζόμουνα στον καθρέφτη... Τα μαλλιά βάφονται. Τα πόδια μου! (Κάθεται στην καρέκλα. Δείχνει τα πόδια της.) Ακόμη και τώρα, αχ τα πόδια μου!

(Προς τον φανταστικό θεατή, γρήγορα:) Σαν άνθρωπος... ελεύθερα. Στην Ευρώπη η γυναίκα τα έχει όλα. Δουλεία, σπίτι, ρούχα, παπούτσια, μακιγιάζ, φίλους... όπως σινεμά. Να έχω αυτόματο τηλεφωνητή. Να γυρίζω από δουλεία και να ακούω μηνύματα: Σήμερα σ' αυτό το κλαμπ, αύριο στο

άλλο. Με τραγούδια, χορό. Ποτά. Ήθελα είμαι δικηγόρος σε Νέα Γιόρκη. Αλλά και σε Λονδίνο, σε Παρίσι. (Παύση.)

Τρία δωμάτια σε μεγάλο παλιό σπίτι... Μένανε κι άλλοι. Κήπος με τριανταφυλλιές. Άσπρες, κόκκινες. Κοντά στο ποτάμι. Ακόμα και τώρα μυρίζω ποτάμι. Είχα εκεί το σημάδι μου. Στεκόμουνα μικρή και κοιτούσα ένα σημείο. Δεν το έχανα ποτέ. Λέω ότι μπορεί ακόμα και σήμερα να υπάρχει. Κάτι που το έβλεπα μόνο εγώ. Κι έκανα όνειρα. Ήθελα να πηγαίνω και σε Μόσχα. Όλο όνειρα. Ταξίδια... (Παύση.)

Είχαμε πιάνο, βιβλία. Ο πατέρας καθηγητής, η μητέρα νοσοκόμα. Αλλά να τρώμε δεν είχαμε. Κάθε μέρα ίδια σούπα. Ψωμί μία φετούλα. (Παύση.) Και ο αδελφός μου το ίδιο. Να φεύγει... Ο πατέρας φώναζε: Καλύτερα πεινασμένοι στον τόπο σας παρά χορτάτοι σε ξένο τόπο... Θύμωνα τότε. Δεν ξέρω. Τι να ξέρω; Παλιά είχα ελπίδα. Τώρα δεν έχω. Μάνα μου, λέω. (Παύση.) Η μάνα δεν έλεγε όχι. Αν θέλεις, φεύγεις. Αλλά προσοχή... Τόσα ακούμε... Στην οικογένεια νομίζαμε ότι ήμασταν οι πρώτοι και ήμασταν οι τελευταίοι. Έπινε πολύ ο πατέρας από λύπη. Ο αδελφός μου είχε μπλέξει με μαύρη αγορά. (Παύση.)

(Σηκώνεται. Πάει κι έρχεται για λίγο στο δωμά-

τιο. Στάση.) Ανεβαίνω, κατεβαίνω σε βουνό, χωρίς παπούτσια. Και είναι να πατάω αγκάθια. Το ξέρω... προσέχω μην πατάω αγκάθια και ανεβαίνω, κατεβαίνω. Ύστερα πατάω κάτι ζεστό. Όταν κοιμάμαι, περιμένω με λαχτάρα πατάω αυτό το ζεστό. Όταν ξυπνάω... αηδία. Στον ύπνο μου πατάω σκατά... (Παύση.)

Νορμάλ έφυγα. Μας θέλανε επίσημα δουλεύουμε Ελλάδα. Από γιατρούς πρώτα για εξέταση. Ήτανε εκεί ένας σαράντα μπορεί... με Ρόλεξ. Τότε δεν ήξερα για Ρόλεξ, τι πάει να πει ρολόι Ρόλεξ... Μας δέχεται σε μεγάλη σάλα. Κύριος σοβαρός. Έτσι φαινότανε. (Παύση.) Σαν όλες γυναίκες στη Δύση... Ό,τι θέλετε θα έχετε. Όλο το βλέμμα του σ' εμένα. Δεν μπορώ να πω. Πολύ με κολάκευε. Αλλά είχα και ταραχή.

Έπειτα, μία μία χωριστά. Interview. Κοίταξε χαριτιά, πολύ ευχαριστημένος. (Μιμείται τη φωνή του:) Εσένα σε στέλνω σε πλούσιο σπίτι. Τίποτα... Θα ανοίγεις την πόρτα και θα δέχεσαι ξένους... (Παύση.) Πολύ έξυπνος. Κατάλαβε αμέσως... φοβάμαι. Ήμωνα μικρή, ήθελα να φεύγω, αλλά δεν ήμωνα χαζή, φοβόμωνα, τόσα ακούγαμε, όνειρα μόνο...

(Μιμείται:) Μη φοβάσαι, σε ξεχώρισα, γιατί έχεις κάτι το άλλο εσύ. Μιλάς και τα αγγλικά. Στα αγγλικά μού μιλούσε. Αξίζεις κάτι το πιο παραπάνω

εσύ. (Παύση.) Είπα μέσα μου: και τι γίνεται; Αν με θέλουνε για... θα σηκώνομαι να φεύγω. Είχα πολλή εμπιστοσύνη στον εαυτό μου. Οι γυναίκες που... είναι γιατί δεν έχουνε personnalité.

(Αρχίζει πάλι να κινείται.) Κρουφά από πατέρα... Λέω στη μάνα φεύγω Ελλάδα, φυλάω μωρά. Νά τα χαρτιά μου, όλα εντάξει. Θα σου γράφω, θα σου στέλνω λεφτά. Η μητέρα έκλαιγε. Τάδε μέρα, τάδε ώρα. Και τα δέκα κορίτσια με αεροπλάνο. Ετοίμαζα τη βαλίτσα μου, είχα χαρά μεγάλη αλλά και τα-ραχή. Τι με περίμενε;

Στην αρχή εντάξει. Το σπίτι σε εξοχή. Μεγάλο σπίτι. Καμαριέρα, κηπουρός, σοφέρ. Ο κύριος του σπιτιού μόνος. Ούτε γέρος, ούτε νέος... Πέρασε μια βδομάδα... Έρχονται διάφοροι και παίζουνε χαρτιά μέχρι πρωί. (Παύση.) Απέξω σκυλιά... πολλά σκυλιά γαβγίζουνε. Όλοι επίσημοι, πλούσιοι, (σκέφτεται) το χρήμα δεν μπορεί να κρύβεται. Ο ένας φώναζε τον άλλο πρόεδρος. Κύριος πρόεδρος, άκουγα. Όλοι πρόεδροι. Μερικοί είχανε και όπλο. Λέω τι γίνεται εδώ... What is going on here; Λέει η καμαριέρα... τίποτα... τίποτα... it is a habit here as in Chicago... Έγραψα στη μάνα μου, έδωσα στο σοφέρ να το στέλνει... έμαθα μετά, ποτέ δεν...

Στενοχωριόμουνα γιατί δεν μ' αφήνανε να περπατάω στην πόλη. Έβλεπα μόνο δέντρα... Πέρασε κι

άλλη βδομάδα. (Παύση.) Μόλις έκλεινα μάτια, το όνειρο... ανεβαίνω, κατεβαίνω σε βουνό χωρίς παπούτσια. Και είναι να πατάω αγκάθια, το ξέρω, προσέχω μην πατάω, ανεβαίνω, κατεβαίνω. Ύστερα πατάω αυτό το ζεστό...

Τι θέλουν από μένα, μ' έκλεισαν φυλακή; (Στέκεται μετωπικά, μιλάει γρήγορα:) Έλεγα μέσα μου πρέπει να βρίσκω κύριο, να μιλάω. Αλλά δεν πρόλαβα... Με φωνάξανε... Άνοιξα την πόρτα. Στάθηκα στη μέση του δωματίου. Κύριος με Ρόλεξ κάνει νόημα να πλησιάζω. Δεν μίλαγε. Κοιτούσε μόνο. Είπε μετά να βγάζω όλα ρούχα. Ήθελα γίνομαι τόση, να εξαφανίζομαι, να πετάω όπως πουλιά στο σινεμά. Ή να έχω μαχαίρι... βλέπω τη λάμα του μαχαριού... (Παύση.)

(Μιμείται τη φωνή του:) Φοβάσαι; Αν είσαι... πρέπει να ξέρω... Βγάλε τα ρούχα σου... (Παύση.) Ήθελα να γίνομαι μικρή, να χάνομαι. Κλείνω τα μάτια. Και άκουσα τη φωνή μου. Και πόνεσα. (Μιλάει γρήγορα, μιμούμενη:) Εντάξει, να πλένεσαι, να κοιμάσαι, από αύριο δουλειά...

Θέλω να φεύγω, αλλά πού να πάω; Να φωνάζω; Χαρτιά δεν είχα, τα πήρανε. Να με πιστεύει ποιος; Ποια ήτανε αυτή η πόλη; Έτρεχε ζεστό νερό πάνω μου και σκέφτομαι στην πατρίδα δεν έχουμε ζεστό νερό. Ούτε αφρόλουτρο. Έτρεμα, πονούσα, φοβό-

μουνα. Πάλι το όνειρο, ανεβαίνω, κατεβαίνω σε βουνό... Θυμάμαι Σεριοζα...

Δεν ήτανε ένας... τρεις. Σε μαύρο σεντόνι. Ακίνητη, πέτρα... Έβλεπα το σώμα μου. Άσπρο στο μαύρο. Έπειτα έκλεινα τα μάτια. Αυτοί τα δικά τους, εγώ σκεφτόμουνα... Δεν το καταλαβαίνεις στην αρχή. Όλα σου φαίνονται ίδια... Για να καταλαβαίνεις, πρέπει να νοσταλγείς. Όσο πιο πολύ θαμπώνει, τόσο σε πονάει. Δεν το θυμάσαι ακριβώς, κι αυτό σε πονάει πολύ... (Δύσπνοια, κάτι σαν ξερόβηχας.)

(Κάθεται πάλι στην καρέκλα, αργά, σαν να αφηγείται:.) Εμένα η οικογένειά μου... τίποτα δεν ήτανε η οικογένειά μου. Κι έλεγε ο πατέρας θα τινάζει μυαλά του, αλλά μας λυπότανε και δεν τινάζε, και ο αδελφός μου στη μαύρη αγορά... Ευρώπη, μαθαίναμε, γεμάτο bordels... Σ' εμάς μόνο κρυφά, το 'λεγε ο πατέρας, ένα μόνο επίσημο για νομενκλατούρα... (Παύση.) Και σήμερα πιο χειρότερα. Αλλά σήμερα ελεύθερα.

Πέφτει ένας, ανεβαίνει άλλος. Το σκέφτομαι συχνά. Οι βασανισμένοι άνθρωποι δε γυρίζουν να κοιτάνε πίσω για να μη βλέπουν την κακιά τους τύχη που τους ακολουθεί. Το έλεγε ο πατέρας. Εγώ κοιτάω συνέχεια πίσω. Τη βλέπω την κακιά μου τύχη που με ακολουθεί και τη φτύνω. Μπορεί, αν τρέχω πολύ, να με χάνει στη γωνία. Δε με χάνει... Όσες φορές

έτρεξα να της ξεφεύγω, τη βρήκα μπροστά μου.
(Παύση.)

(Αργά, ήρεμα:) Η δική μου περιπέτεια αρχίζει από '90. Τότε κανένας δεν ήξερε τι γίνεται. Όχι, τίποτα δεν ξέρατε. Λέγατε μόνο οι άλλοι είναι ρατσιστές, όχι εσείς, παλιά κι εσείς μετανάστες, καταλαβαίνετε, τι καταλαβαίνετε; Το συμφέρον σας μόνο. Τι είναι Δρόμος προς τη Δύση; Όχι μόνο να ρωτάς, κάνε το μυαλό να δουλεύει και λίγο. Η δικιά μου ιστορία αρχίζει από '90... Γιατί τα λέω αυτά; Γιατί κοιτάω πίσω; Οι πονεμένοι δε γυρίζουνε να κοιτάνε πίσω...

(Απευθύνεται σε φανταστικό θεατή-συνομιλητή:) Μπορείς να μου λες τι έχει γίνει; Κι εσείς; Τι είστε; Σε βλέπω που με κοιτάς. Με λυπάσαι; Τι κοιτάς τα νύχια μου; Τότε είχα μεγάλα νύχια, βαμμένα. Κι ήμουνα ωραία. Τι κοιτάς τα μαλλιά μου; Ήμουνα ξανθιά. Τα είχα βάψει και ήμουνα κούκλα... (Παύση.)

Περνούσανε οι βδομάδες... Κοιμόμουνα όλο το πρωί. Περίμενα τη νύχτα να μιλάω στον πρώτο που έρχεται. Να τον παρακαλάω... αλλά μετά δεν... μπορεί και κάτι να έριχναν στο φαί. Ήμουνα πολύ ελαφριά. Το κορμί φτερό. Μετά βαρύ. Δεν μπορούσα να περπατάω... Ο κύριος του σπιτιού πουθενά. Καταλαβαίνω έμενε αλλού. Σου μίλησα γι' αυτόν; Δεν σου μίλησα. Δεν τον είχα δει καλά... Αυτό το σπίτι bordel λουξ μακριά από πόλη. Εξοχή. Πολλά

δωμάτια... Όχι, δεν μπορώ να το περιγράψω, ούτε τον κύριο... Θυμάμαι απογέματα. Ξυπνούσα, ήθελα μιλάω. Ακούω τη φωνή μου. Έξω δέντρα, μακριά το βουνό. Μιλώ στην καμαριέρα. (Παύση, δείχνει τους καρπούς των χεριών της:) Οκεί, λέει καμαριέρα, δείχνει κήπο. Δηλαδή σκάβουμε λάκκο, σε βάζουμε, nobody ask for you.

Γιατί μιλάω τώρα; (Παύση.)

Στο κρατητήριο... (Παύση.) Όχι, αυτό μετά... (προσπάθεια να θυμηθεί.)

Έρχεται ένας. Μίλαγε ευγενικά. Ρώταγε για μένα, για πατρίδα, γονείς μου. Είπε ήθελε με παίρνει κοντά του. Δεν μπορώ, λέω, είμαι εδώ φυλακή. (Μιμείται τη φωνή του:) Μη φοβάσαι, εγώ μιλάω και σε παίρνω... Άρχισε να φιλάει λαιμό, αυτιά. Ήθελε χωρίς φως, με άγγιζε εδώ, εκεί... (φέρει το ένα χέρι στο στήθος, το άλλο στο εφήβαιο.) Μην είσαι κρύα, θέλω το καλό σου. (Παύση.)

Ξέρεις ποιο ήτανε το καλό μου; (Σαρκαστικά:) Σ' ένα σπιτάκι κλειδωμένη. Ερχόταν κι έκανε τη δουλειά του... Μόνο μια φορά τον κοίταξα στο πρόσωπο... κλειστά μάτια, σφιγμένο πρόσωπο. Ξέχασα να σου λέω, με πήγε και για αίμα, για εξέταση... Ακόμα δεν κατάλαβες; (Γελάει:) Το ήξερε η γυναίκα του. Δεν μπορούσε αυτή κάνει παιδί... ήθελαν εμένα γεννήσω παιδί τους. Μετά... (χαϊδεύει την

κοιλιά της) το παιδί εδώ, η γυναίκα με φρόντιζε. Μου τα είπαν τότε όλα. Όχι όλα... (Μιλάει γρήγορα:) Αλλά καταλαβαίνω... Και αυτός που με πήρε από πατρίδα μου και άλλος με σπίτι στην εξοχή δούλευαν μαζί. Και είχαν θέση στην κοινωνία... Μετά είδα και όνομά τους σε περιοδικό. Πώς; βγαίνω τηλεόραση να τα λέω όλα; Τι μου λες τώρα... εγώ θα πληρώνω. Ποιον κάνω καταγγελία; Και γέννησα. Αγόρι. Ούτε το παίρνω αγκαλιά δε μ' αφήνουνε, ούτε το ήθελα... (προσποιητά επιθετική:) Γιατί να το παίρνω αγκαλιά;

Μου δώσανε τρακόσα χιλιάρικα. (Μιμείται:) Τίποτα άλλο δεν μπορούμε, σ' ευχαριστούμε για όλα. Τους άκουγα. Πέτρα. Άφηνα να με αγγίζονε. Πέτρα. Σαν πράμα... Αλλά; Τι ήμουνα;

(Σηκώνεται.) Έρχεται μαύρο αυτοκίνητο. Λένε: ήσυχα... ήσυχα... Εγώ... (Κλαίει σιγανά:) Αεροδρόμιο... σκέφτομαι κάνω φασαρία σε αεροπλάνο. Ένας κρατάει ένεση για να έχω φόβο... (Παύση.)

Άλλο σπίτι. Άλλη πόλη. Εμφανίζεται μία... ήθελε παιδί. Μεγάλη. Μπορεί και πενήντα, δεν ξέρω. Έπειτα αυτός. Πολύ νεότερος. Τη δεύτερη φορά δεν ήμουνα τόσο χάλια. Φυλακή, αλλά λουξ. Πλυμένος πάντα, αρωματισμένος. Αλλά με βαριά μυρωδιά, ιδρώτας... πουφ...

Τότε... Τότε έμαθα καλά τη γλώσσα. Στην αρχή αρχή ακούω... και μαθαίνω, αλλά δε μιλούσα γιατί φοβάμαι να μιλάω και όλα στο κεφάλι... μαθαίνω κρυφά. Μετά διαβάζω. Πολύ. Με τετράδιο, με λεξικό. Για να έχω όπλο. Πόσο θα κρατάει αυτό; Θα τελειώνει κάποτε. Άμα ξέρεις τη γλώσσα που σε βασανίζουνε, έχεις μικρή ελπίδα να γλιτώσεις. Πάει κι αυτό...

Δεκαεννιά έφυγα από πατρικό... μέχρι είκοσι τρία, γέννησα δυο παιδιά για ξένους. (Κινείται για λίγο στον χώρο. Σταματάει. Πλάτη στο κοινό· αφουγκράζεται.) Γελάς; Ναι. Γελάς... Όχι στα φανερά. Αλλά την ξέρω την ειρωνεία σου.

Παρακάτω... Μου δώσανε δώρο βραχιόλι ακριβό. Κρύψε το, λέει η κυρία. Θα έρθουνε να σε παίρνουνε, λέει ο κύριος. Καλή τύχη.

(Μετωπικά.) Με φέρανε Αθήνα. Σε διαμέρισμα κλεισμένη με άλλες πέντε. Από Βαλκάνια όλες. Μικρές κοπέλες. Λέξη ελληνικά. Ούτε καλημέρα. Μας είχε ένας... μας έδερνε όποτε του κάπνιζε. Πόσος κόσμος πέραναγε τη μέρα από κει; Φόβος. Φόβος. Εκεί άρχισε, πώς να το λέω... ίλιγγος... πού είναι το πάνω, πού είναι το κάτω... Έχασα την ώρα... Περνούσανε οι μήνες. Δεν ήξερα ποιο μήνα έχει. Κάνει ζέστη, λέω καλοκαίρι είναι. Δεν ήξερα τι χρόνος είναι... '94, '95, '96... Σε θολό φως. Σε σκοτεινό νερό.

Πιάνουνε βυζιά μου, κώλο μου, αλλά ψυχή μου ποτέ... (Παύση.) Το σημάδι μου στο ποτάμι... σκύβουνε χαμηλά οι ψηλές ιτιές, τις βλέπω μέσα στο νερό... Οι τριανταφυλλιές στον κήπο. Μακριά... μακριά. Η γάτα μου, ο δρόμος μας. Μακρινά. Ακόμα και το χώμα μας. Αλλιώς μυρίζει το δικό σας χώμα, αλλιώς το δικό μας. Αλλιώς τα δέντρα. Άλλο πράσινο. Άλλος ουρανός. Και τα πουλιά αλλιώς. Αυτό δεν το καταλαβαίνεις στην αρχή. Όλα σου φαίνονται ίδια. Για να καταλαβαίνεις τη διαφορά, πρέπει να νοσταλγείς. Όσο πιο πολύ θαμπώνει κάτι, τόσο σε πονάει. Δεν το θυμάσαι καθαρά κι αυτό σε πονάει.

(Σοβαρή και κάπως σκωπτική:) Είχα προσέξει... πελάτες θέλανε κουβέντα. Όταν πιάνω κουβέντα με πελάτη, μπορεί να βοηθάει. Ήτανε ένας έμπορας... έλεγε όλο για γυναίκα του. Πολύ ψυχρή η γυναίκα του, όλο κουρασμένη. Κι έκλαιγε στην αγκαλιά μου. Λέει μια μέρα ο έμπορας (μιμείται:) Μπορώ να σε αγοράζω... και να σε αφήνω μετά ελεύθερη...

Στο πανεπιστήμιο, lawyer. Ήμουνα πρώτη χρονιά... έπεσα σε μεγάλες φασαρίες. Σκέφτομαι τις γενιές που πέφτουν σε μεγάλες φασαρίες. Έπειτα έρχονται οι άλλες γενιές. Τα βλέπουν όλα καλά, μετά αρχίζουν πάλι φασαρίες... (Αναστενάζει.)

Εσένα δε σ' ενδιαφέρουν αυτά. Θέλεις να σου λέω τη ζωή μου. Πώς έφτασα εδώ... (Κοιτάζει το ρολόι

της. Μονολογεί απευθυνόμενη στον εαυτό της:) Δέχτηκα να μιλάω για τη ζωή μου. Γιατί; Δεν περιμένω τίποτα. Και τώρα τι κάνω; Γιατί τα λέω αυτά; Προβάρω συνέντευξη; Φαντάζομαι τις ερωτήσεις και απαντάω; (Κάθεται σταυροπόδι, προτάσσει τις γάμπες της, τις κοιτάζει, ανάβει τσιγάρο, συνεχίζει την πρόβα...)

Με βλέπεις και βλέπω τη λύπη στα μάτια σου. Εσύ τι βλέπεις στα μάτια μου; Πρόσεξε την, εκεί. (Δείχνει προς τη μεριά του κοινού;) Ρωσίδα. Βλέπεις ομορφιά; Σε δυο τρία χρόνια θα είναι αγνώριστη. Και η Μολδαβή θα είναι αγνώριστη και η Βουλγάρα. Σπάει νωρίς η γυναίκα... (Μένει για λίγο ξαφνιασμένη:) Αν δεν ήμουνα αυτή, όχι μπλε μάτια, δε θα με διαλέγανε μάνα στα παιδιά τους. Όχι μάνα... Ζώο που γεννάει, κι ύστερα παίρνει η άλλη το παιδί αγκαλιά.

Αν τα θυμάμαι τα παιδιά μου; (Παύση.)

Τι είναι καλύτερη ζωή; Χρήμα. Όλα χρήμα. Κι εσύ; Τι είσαι; Πώς ζεις; Μπορείς να ζεις χωρίς χρήμα; Οκεί, υπάρχει και κάτι άλλο που κάνει τον άνθρωπο. Αλλά καμιά φορά αυτό το κάτι άλλο χαλάει. Σαν φρούτο, ένα μήλο. Το βλέπεις ροδοκόκκινο, λες: Τι κόκκινο μήλο! Αλλά μέσα σάπιο... Εσύ τώρα θέλεις συνέχεια... Νά η συνέχεια... Ο έμπορας με αγοράζει. Αλλά δε μ' ελευθερώνει. Με θέλει μόνο δική

του. Πάλι με κλειδί, από έρωτα τώρα. Πάλι έκανε τη δουλειά του... χωρίς να έχω εγώ κανένα κέρδος. Ποτέ δε ρώτησε εμένα αν θέλω. Μαλάκας. (Παύση.) Μόνο να βγαίνω λίγο μαζί του... Βόλτα στη θάλασσα με αυτοκίνητο. Για καφέ. (Συγκινημένη:) Λέω ένα βράδυ: Άφησέ με, παρακαλώ, να μιλάω στη μητέρα μου. Με λυπήθηκε και ξεκλείδωσε το τηλέφωνο. Δεν σου το είπα αυτό. Κλείδωνε μ' ένα μικρό λουκέτο το τηλέφωνο. Μη μπορώ μιλάω έξω, μην έχω επαφή με άλλο...

Κλάματα η μάνα. Είχε πεθάνει ο πατέρας, ο αδελφός μου χαμένος, κάπου εκεί, έλεγε η μάνα, Αθήνα, με παίρνει λίγο στο τηλέφωνο, δεν είναι καλά, παιδιά μου, σας έχασα. Κλάματα εγώ... είχα καιρό να κλαίω... Καλά, μάνα, όλα καλά, να έχεις εμπιστοσύνη. Ο Θεός βοηθάει, παιδί μου, λέει η μάνα, και κλαίει. Τι να ακούω; Παλιά δεν πίστευε σε Θεό η μάνα... (Παύση.) Περίμενε, μάνα, υπομονή... όλα φτιάχνουνε.

(Σηκώνεται. Ψάχνει στον σωρό τα ρούχα στο ντιβάνι. Βρίσκει έναν πλαστικό φάκελο. Τον ανοίγει...) Γιατί με κάνεις και θυμάμαι... Έχω χρόνια να τα πιάνω. Χαρτιά, ντοκουμέντα, φωτογραφίες, κίτα εδώ... (Δείχνει φωτογραφία:) Πού πήγε αυτό το πρόσωπο; (Μουρμουρίζει έναν σκοπό της πατρίδας της.) Μην έχεις λύπη. Εγώ κανέναν δε λυπάμαι. Είμαι πέτρα εγώ. Ούτε κι εμένα... Καλά να

παθαίνω. Εγώ φταίω. Ήθελα ζωή πλούσια, να πληρώνω πρέπει.

Πώς έγινε; Νά, έτσι έγινε. (Αυτοσχεδιάζει βγάζοντας την κιλότα της:) Ω, σε μισώ. Φωτιά να καίει την Ευρώπη σου... σαν εμένα να γίνεις. Να κοιτάς πίσω σου και να φοβάσαι. Να μετράς χαρτιά και να σου λείπουνε. Και χωρίς χαρτιά να μην έχεις πρόσωπο. Να είσαι ο κανένας. Τα μάτια που σε κοιτάνε να μη σε βλέπουνε. Να περισεύεις παντού. Να μη χωράς πουθενά. Να σου λέει η πατρίδα σου: Φεύγα, είμαστε πολλοί και φτωχοί. Να σου λένε αλλού: Φεύγα. Με ενοχλείς. Με στριμώχνεις... (Παύση.)

Να είχα μια αγκαλιά... Πρώτη φορά με κοιτάς. Κι εγώ... (Παύση.) Δε θέλω να είμαι όλο απέναντι. Ποιο είναι εσένα το όνομά σου;

Το σκάω, με πιάνουνε... κρατητήριο σαράντα μέρες. Άλλο το σόου στην TV, άλλο η αλήθεια. Στη βρόμα σ' ένα μικρό δωμάτιο, κόλαση... όλες μαζί... φως αναμμένο συνέχεια... μία μικρή έκλαιγε, μόγια μάμουτσκα, μανούλα μου, λέτε εσείς, την παίρνανε δυο και τρεις μαζί... Με θυμήθηκε ένας εκεί με βαθμό. Του έκανα παλιά όλα τα κόλπα. Με φώναξε. Έλα, κάθισε... Μέσα σε φάκελο χαρτιά αληθινά. Με σφραγίδα αληθινή, νόμιμη. Έπειτα λέει... κάτι με τραβάει σ' εσένα... (Δείχνει τον εαυτό της, σαρκά-

ζει:) Δηλαδή εγώ... Σηκώνεται αυτός, κλειδώνει πόρτα. Ανοίγει παντελόνι. Έλα, Ιρίνα... (Γελάει θλιμμένα:) Στο καλό, στο καλό, μη χάνεσαι... (Παύση.) Και είπα μπάστα.

(Ξαφνική έκρηξη οργής:) Τι κάνεις; Ανάκριση; Πας να με μπλέκεις; Να βγάζεις είδηση; (Παύση.) Να κάνω τι δουλεία; Φυλάω παιδιά; Με πονάει να βλέπω παιδιά. Φυλάω γριές; Όχι. Να κάνω μετάφραση; Ανοίγω βιβλίο και το πετάω σε λίγο... Δε θέλω. Μυαλό δεν υπάρχει... Έλεγε ο πατέρας; Η τέχνη είναι σαν φωμί, τόσο την έχουμε ανάγκη. Μικρή τον πίστευα. Έπειτα δεν μπορούσα να τον πιστεύω. Τον έβλεπα και τον λυπόμουνα. Μετά τον μισώ... Τώρα, δεν ξέρω. Όχι, δε μου χρειάζεται η τέχνη. Καμιά τέχνη. Πονάω πολύ βλέπω φιλμ. Και τραγούδια πονάνε. Μπορώ μόνο ακούω μουσική. Πατέρας αγαπούσε Ρίχτερ. Εγώ αγαπάω Γκλεν Γκουλντ. Έχεις ακούσει; Μπαλάντες και ραφωδιές του Μπραμς... Το βλέπω στο βλέμμα σου. Αλλοδαπή πουτάνα και ακούει Μπραμς; Οκεί, τώρα δεν ακούω. Ξέρω όμως ότι μπορώ να ακούω. Τον είχα ζητήσει στη δεύτερη εγκυμοσύνη. Η κυρία (μιμείται:) πο, πο... τι χαρά, το παιδί μας ακούει Μπραμς! Σας αρέσει ο Μπραμς; Μυθιστόρημα Φρανσουάζ Σαγκάν, έπειτα φιλμ με αγαπημένη ηθοποιό...

Παρακάτω... Έλεγα για δουλεία, Οκεί, δουλειά... Να γίνω καθαρίστρια; (Δείχνει προς το κοινό:) Τη

βλέπεις εκείνη; Αν ήθελε ζήσει κανονικά, τίποτα δεν περισσεύει. Αλλά θέλει να μαζεύει λεφτά και να φεύγει. Και μένει σε υπόγειο... Όλα τα υπόγεια της Αθήνας με ξένους. Όπως ποντίκια σε υπόνομους... Μπορείς να το ακούς; Σκέφτομαι μία parade, παρέλαση, μεγάλη παρέλαση με χρώματα, όλες οι φυλές, όλοι οι λαοί. Με σημαίες τους. Μουσικές τους. Και βλέπω μεγάλες φωτιές. Να περπατάνε ανάμεσα σε φωτιές οι μετανάστες και να μην καίγονται... Οκέι, υπάρχουν και καλοί Έλληνες. Πώς να το λέω; Όχι καλοί, με φόβο μέσα τους. Πρέπει να υπάρχει φόβος σε άνθρωπο. Ούτε νόμος, ούτε τίποτα δεν κρατάει τον άνθρωπο, άμα δεν έχει φόβο μέσα του. (Παύση.)

Πώς το είπες; Αν-θρο-πιά; Οκέι... Να σου λέω τι πιστεύω εγώ... Ο άνθρωπος πρέπει να έχει κάτι μέσα του και να φοβάται πως αν χάνει αυτό το κάτι δεν είναι πια άνθρωπος... (Παύση.) Καλά, εσύ με βλέπεις... υλικό. Μια αλλοδαπή που μιλάει. Θέλεις τη συνέχεια...

Και είπα, μπάστα. Θα κάνω μόνη τη δουλειά. Κάλεσα τη μάνα, ήρθε τουριστικά. Νόμιμα. (Παύση.) Χαρές, αγκαλιές, κλάματα. Στην αρχή δεν ήθελε, χτυπιότανε. Μετά κατάλαβε.

(Μιλάει γρήγορα:) Αρχίσαμε... Φέραμε κοπέλες από Βαλκάνια. Όλα καλά. Αλλά υπάρχει στενοχώ-

ρια με αδελφό μου. Ρωτούσαμε, φάχναμε. Βάζω δικοί μου ψάχνουνε σε διάφορα στέκια. Μας λένε εδώ είδαμε Ρώσο, εκεί Ουκρανό. Τίποτα. Είχαμε και αγωνία μη μας πιάνουνε. Αγοράσαμε σπίτι μεγάλο στην πατρίδα... και άλλο σπίτι. Ανοίξαμε μαγαζί. Μπορούμε να γυρνάμε πίσω. Αλλά είχα αγωνία για αδελφό. Να τον βρίσκω... Όλο να κλαίει η μάνα: Παιδί μου, παιδί μου...

Πώς το λέτε; Κι έρχεται η κακιά ώρα...

Ο μαλάκας μπροστά μου στο δρόμο. Τον έπιασε αμόκ, φώναζε, μου ρίχνεται, μαζεύεται κόσμος. Μας πηγαίνουν στο τμήμα. Τον αφήνουνε αμέσως. Εγώ μέσα. Ψάχνετε εσείς... Δεν ξέρετε, δεν μπορείτε να φανταστείτε...

(Δυναμώνει ο τόνος της φωνής:) Ο μαλάκας είπε τον έκλεψα κι έφυγα. Τα χαρτιά μου εντάξει, δεν μπορούσαν να με διώχουν, μπορούσαν μόνο με δικάζουν, να κάνω φυλακή. Ζήτησα δικηγόρο. Μπορούσα ή να τα καταγγείλω όλα ή κάνω χαζή. Ο δικηγόρος, καλό παιδί, με συμβούλευε να κάνω χαζή, δηλαδή να μη μιλάω. Θα καταδικαζόμουνα λίγο, μπορεί να με αφήνανε έξω... μπορούσε λαδώνει. Δέχτηκα. Έρχεται η μάνα. Παρακαλάω: Σε πατρίδα αμέσως, εγώ ελεύθερη σε λίγο από δω, ακολουθώ κι εγώ, τα ξεχνάμε όλα... (Παύση.)

Θέλεις τη συνέχεια; Όταν είσαι άτυχη, είσαι άτυχη. Την ίδια μέρα η μάνα πεθαίνει... καρδιά. Έρχεται ύστερα δικηγόρος με μαλάκα. Βρήκανε διοικητή, ο μαλάκας είχε τρομάξει, δεν ήθελε παίρνει δημοσιότητα, όχι μήνυση. Να σου πω... Δεν τα ξέρω ακριβώς πώς γίνανε. Μ' αφήσανε ελεύθερη... Πήγα στη μάνα. Σκαμμένο χώμα. Κάνω τάφο λουξ. Με σταυρό. Με κεριά, λουλούδια. Πολλά λουλούδια. Πολλά κεριά... Έπρεπε να βρίσκω αδελφό μου, έπρεπε να περνάει τρία χρόνια, πώς το λένε; να πάρω τα κόκαλα της μάνας μου και να φεύγω. Όχι άλλο Ελλάδα... (Παύση.) Τότε αρχίσανε οι επιτροπές... ατομικά δικαιώματα... Με ψάχνανε να τους μιλάω. Τι ξέρανε για μένα; Τι να βγαίνω να λέω;

Το ξέρω... Υπάρχουνε και ξένοι που έρχονται εδώ και ζούνε κανονικά. Δουλεύουνε, έχουνε οικογένεια. Πολλοί κάνουνε και λεφτά με καλό τρόπο. Δουλεύουνε σκληρά, μπορεί και να ανοίγουνε κανένα μαγαζί, άλλοι μαζεύουνε λεφτά να γυρίζουνε πατρίδα. Τα ξέρω αυτά. Κάποιοι βολεύονται, στέλνουν τα παιδιά τους σχολείο, σκύβουν κεφάλι, παντού υπάρχουν αδικημένοι, υπάρχουνε και Έλληνες αδικημένοι, και Νέα Γιόρκη υπάρχουνε, παντού. Είναι όμως και ξένοι από την αρχή για να βασανίζονται. Δώδεκα ώρες δουλεία, ναι, δουλεία, μη διορθώνεις εδώ, για τρία ή πέντε ευρώ. Μαθαίνεις τι γίνεται; Μαθαίνεις...

(Κάθεται πάλι στην καρέκλα.) Μου λες τι γίνεται στον κόσμο; Πόλεμοι, φτώχεια... Μετανάστες παντού. Τι είναι Ευρώπη; Δεν μπορείς να πηγαίνεις εύκολα Καναδά, Αουστράλια, Αμέρικα. Αλλά Ευρώπη περνάς και με καραβάκι. Περνάς και με τα πόδια. Με αυτοκίνητο. Με νταλίκια.

(Σκεφτική:) Εγώ; Οκεί. Αλλά εγώ τις πρόσεχα. Και γιατρό και καλό φαΐ. Εγώ τις κοπέλες μου τις πλήρωνα κανονικά. Μετά το θάνατο της μάνας, φύγανε ήσυχα. Λέξη δεν είπανε...

Αν αισθάνομαι κάτι; Κενό... Αισθάνομαι το κενό, δεν υπάρχει κενό, υπάρχει μόνο πόνος συνέχεια, μπορεί και να μην είναι πόνος, βάρος μόνο. Δεν μπορώ να πάρω αναπνοή. Μπορεί να είμαι άρρωστη. Αλλά δεν έχω αρρώστια. Όταν γυρίζω πατρίδα, μπορεί βρω Σεριόζα, πρώτη αγάπη μου. Τι θέλω; Δες τα νύχια μου. Μπορεί γυναίκα ζήσει με νύχια φαγωμένα; Κάθομαι και τα τρώω. Χωρίς να το καταλαβαίνω. Σιγά σιγά. Μπορώ να μεθάω κι εδώ, μόνη μου... αλλά θέλω να μεθάω μπροστά σε κόσμο. Ξέρεις πώς με λένε; Ιρίνα, η αλκόλα. Με λένε και Ρωσίδα. Αλλά είμαι Ουκρανή. Μπορώ να σου λέω τι με χωρίζει από Ρώσους. Αλλά δε θέλω. Μη με μπερδεύεις μόνο. Θέλεις εσένα να σε λένε Τούρκο; Δεν είμαι Ρωσίδα. Μιλάω ρωσικά αλλά είμαι Ουκρανή. Θέλεις να σου απαγγέλω Πούσκιν; Όχι, δε σου απαγγέλω. Εξόριστος Πούσκιν σε Ουκρα-

νία. Καταλαβαίνεις; Δεν μπορείς... Ούτε εγώ μπορώ να σε καταλαβαίνω... (Παύση.)

Γέννησα δυο φορές. Χάλασε το σώμα μου, χάλασε η ψυχή μου. (Παύση.) Τα σκέφτομαι. Θα πηγαίνουν τώρα σχολείο. Όχι, δε θα τα ζητάω. Τα σκέφτομαι μόνο. Μένω εδώ για τον αδελφός μου, αλλά μπορεί και να μην είναι για τον αδελφός μου. Χωρίς φίλους, αλλά συνήθισα εδώ, σ' αυτή την πόλη. Έχω τη γωνιά μου στο μπαράκι που με βρήκες. Βλέπω που έρχονται στολισμένες. Δουλεύουν όλη μέρα κι ύστερα έρχονται εδώ να ξεσκάνε. Στολίζονται και γίνονται κούκλες. Δεν ξέρουν... αύριο κι αυτές σαν εμένα; Το ξέρουν. Κι εγώ το ήξερα. Πρόσεξέ το: ένα λουλουδάκι στην άκρη του γκρεμού. (Παύση.) Γι' αυτό το λουλουδάκι ζούμε. Και καμιά φορά, αν είμαστε τυχεροί, μπορεί να φτάνει και σ' εμάς το άρωμά του. Στον αέρα. Σου έτυχε ποτέ; Εμένα στην πατρίδα. Ένα απόγευμα με Σεριοζα... Αλλά δεν ήξερα τότε. Και τώρα, η ανάμνηση μόνο της μυρωδιάς... Οι βασανισμένοι δεν κοιτάνε πίσω για να μη βλέπουν την κακιά τους τύχη που τους ακολουθεί. Το έλεγε συχνά ο πατέρας. Εγώ κοιτάω συνέχεια πίσω. Τη βλέπω την κακιά μου τύχη που με ακολουθεί και τη φτύνω. Σκέφτομαι ότι μπορεί, αν τρέξω πολύ, να με χάνει στη στροφή. Δε με χάνει. Όσες φορές έτρεξα να της ξεφύγω, την έβρισκα πάλι μπροστά μου.

Περιμένω να πάρω τα κόκαλα της μάνας μου και να φύγω. Τον αδελφό μου, όχι. Ούτε τον Σεριόζα ελπίζω να βρίσκω. Αλλά είναι στιγμές που όλα τα ελπίζω... (Παύση.) Καταλαβαίνεις; Και τα δυο ζευγάρια όχι ξανθά. Πώς το λέτε; Καστανά μαλλιά, μαύρο μάτι. Γι' αυτό με διαλέγουν, με νοίκιαζαν... γεννάω παιδιά. Δυο παιδιά, δικά μου παιδιά...

Ευχαριστώ πολύ που με άκουσες, ευχαριστώ ιδιαιτέρως...

Όταν τα παίζεις αυτά, εγώ δε θα είμαι εδώ. (Φέρνει τις παλάμες στο πρόσωπο:) Μπορεί και να μ' έχει πατήσει αυτοκίνητο... (Σαν να υποδύεται ρόλο:) Θα 'ρθει καιρός που θα μάθουμε όλοι γιατί γίνονται όλα αυτά, γιατί αυτά τα βάσανα¹... (Σηκώνεται.) Πώς το λέτε; για μισοάδειο, μισογεμάτο ποτήρι... εγώ λέω σημασία δεν έχει το άδειο ή το γεμάτο, σημασία έχει το μισό. Οκέι... ούτε αισιόδοξη, ούτε απαισιόδοξη, κάθε εποχή, αγαπητέ Αντόν, έχει τα δικά της βάσανα...

Και τίποτα ποτέ δε θα μιλήσω...

Και τίποτα ποτέ δε θα μιλήσω

Καλύτερα έτσι...

(2000)

---

1. Α. Τσέχωφ, *Τρεις αδελφές*, μτφ. Αθηνά Σαραντίδη, Εκδόσεις Γκοβόστη, σ. 92.